

**КОРЕЛАЦИЈА, СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ПОСЕБНИХ
ИСТРАЖНИХ РАДЊИ И МЈЕРА ТАЈНОГ ПРИКУПЉАЊА
ИНФОРМАЦИЈА**

УДК: 343.123.1	DOI: 10.7251/BPGBL1215111DJ	Прегледни рад
----------------	-----------------------------	---------------

Др Синиша Ђукић*

Апстракт: Класичне методе истраживања и доказивања тешких кривичних дјела путем редовног кривичног поступка су временом постале неефикасне и недовољне, па се наметнула потреба њихове допуне и замјене новијим методама и техникама – тзв. специјалним (посебним) истражним техникама. У суштини, специјалне истражне технике карактерише тајност дјеловања, давање ширих овлашћења полицији, органима правосуђа и обавјештајно-безбједносним агенцијама, с обзиром на то да им шира овлашћења омогућавају и привремено ограничавање уставних права и слобода грађана. Првенствени циљ примјене специјалних истражних техника, односно посебних истражних радњи од стране полиције и правосуђа јесте документовање и процесуирање случајева за потребе вођења кривичних поступака поводом припреме или већ учињених кривичних дјела (post delictum). На другој страни, циљ примјене мјера тајног прикупљања информација од стране обавјештајно-безбједносних агенција, у већини случајева, везан је (ante delictum) за заштиту безбједности државе, односно глобалну безбједност, па с тим у вези тако прикупљени подаци нису у функцији кривичног поступка већ заштите безбједности државе.

Кључне ријечи: специјалне истражне технике, посебне истражне радње, мјере тајног прикупљања информација.

УВОД

Посебне истражне технике као специфичне методе и средства, прије свега карактерише примјена мјера и поступака за тајно прикупљање података (тајна сарадња са физичким лицима, надзор и техничко снимање телекомуникација, приступ компјутерским системима и компјутерско

* *Висока пословно техничка школа Добој; email: djukic-bs@blic.net*

сравњење података, надзор и техничко снимање просторија, тајно праћење и техничко снимање лица и предмета, оперативни продор у организације и групе, односно прикривени истражитељ и информатор, симулирани откуп предмета и симулирано давање поткупнине, надзирани превоз и испорука предмета кривичног дјела), јер се примјеном традиционалних техника и метода чијим се коришћењем мање или незнатно задире у индивидуална права и слободе (позивање на разговор лица ради добровољног давања информација – информативни разговор, тражење обавјештења, узимање изјава од осумњичених, полицијско опсервирање, снимање на јавним мјестима, пријаве догађаја од стране грађана, као и прикупљање обавјештајних сазнања из отворених извора, тражење обавјештења од грађана и државних органа, увид у јавне евиденције од стране служби безбједности и сл.) не може ефикасно заштитити безбједност државе и доказати тешка кривична дјела.

У правном систему Босне и Херцеговине – посебне истражне радње и мјере тајног прикупљања информација регулисане су у оквиру посебних глава редовних закона, и то Закона о кривичном поступку (Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине – ЗКП /Глава IX чл. 116/, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, број 03/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 и 72/13. Закон о кривичном поступку Републике Српске /Глава XIX чл. 234/, *Службени гласник РС*, број 100/09, 53/12, 111/04, 115/04. Закон о кривичном поступку Федерације БиХ /Глава IX чл. 130/, *Службене новине ФБиХ*, број 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13. Закон о кривичном поступку Брчко дистрикта БиХ /Глава IX чл. 116/, *Службени гласник Брчко дистрикта БиХ*, број 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09, 9/13), и Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији – Закон о ОБА/ОСА БиХ (Глава VIII чл. 76., 77. и 78. *Службени гласник Босне и Херцеговине*, број 22/04, 20/04 и 56/06).

У већини других земаља на исти или сличан начин је регулисана примјена специјалних (посебних) истражних техника у зависности од тога да ли се посебна правила односе на поступак за тешка кривична дјела и уско су повезана са општим правилима кривичног процесног права (нарочито доказног права) или се односе на поступак истраживања пријетњи по безбједност државе или глобалну безбједност и немају додира са доказним правом. Тако, истражне технике или методе за потребе кривично-судских поступака (репресивног рада) различито се називају у упоредном кривично-процесном законодавству, чак и у бившим југословенским републикама гдје нема језичких баријера и различите правне традиције. У Србији и Хрватској „посебне доказне радње“, у Црној Гори „мјере тајног надзора“, у Македонији се користи термин „посебне

истражне мјере“, док у Словенији законом уопште није прописан назив специјалних истражних метода (Милошевић, 2007). За исте радње у англосаксонском говорном подручју употребљава се израз прикривене операције (undercover operations), док се у њемачком говорном подручју користи назив прикривене мјере (Verdeckten Maßnahmen). Наведене мјере се користе искључиво у кривичном поступку, а узимајући у обзир њихову сврху прикупљања доказа.

У законодавству о обавјештајним службама, односно службама безбједности употребљава се појам „оперативне методе, мјере и радње, односно одговарајућа оперативно-техничка средства којима се обезбјеђује прикупљање података и обавјештења“, као на примјер у Србији, док се у Хрватској користи термин „прикупљање података и примјена тајних поступака и мјера“, у Црној Гори и Словенији се употребљава појам „тајно прикупљање података“, а за исте радње у англосаксонском говорном подручју употребљава се израз „изузетна или специјална овлашћења“ (exceptional or special powers).

КОРЕЛАЦИЈА, СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ПОСЕБНИХ ИСТРАЖНИХ РАДЊИ И МЈЕРА ТАЈНОГ ПРИКУПЉАЊА ИНФОРМАЦИЈА

Ступањем на снагу новог кривичног процесног законодавства у Босни и Херцеговини, знатно је подигнута ефикасност у односу према најсложенијим облицима криминалитета, а то се посебно односи на одредбе којима се регулише истрага, односно посебне истражне радње које омогућавају надлежним субјектима да преко судије за претходни поступак, а на основу образложеног приједлога тужиоца предузму (чл. 116. ЗКП): надзор и техничко снимање телекомуникација, приступ компјутерским системима и компјутерско сравање података, надзор и техничко снимање просторија, тајно праћење и техничко снимање лица, транспортних средстава и предмета који су у вези са њима, коришћење прикривених истражитеља и коришћење информатора, симуловани и контролисани откуп предмета и симуловано давање поткупнине и надзирани превоз и испорука предмета кривичног дјела.

Битно је истакнути да се казненоправна заштита, на примјер од тероризма и организованог криминалитета, утврђена у материјалном кривичном праву, ослања и на одговарајуће одредбе Закона о кривичном поступку, а које се односе на покретање и вођење кривичног поступка, као и на међународну кривичноправну помоћ (Симовић, 2005: 400).

Одредбе о посебним истражним радњама привремено ограничавају уставна права и слободе у вези са кривичним поступком и стварно значе правно регулисање посебних мјера за борбу против најопаснијих облика

криминалитета. Таквим се мјерама, несумњиво, повећава дјелотворност државних органа на рачун заштите грађана, али, уопштено говорећи, то је учињено у оквирима међународно прихваћених стандарда, јер могућност ограничавања права на приватност прихвата и Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода (ЕКЉП).¹ При томе, овдје свакако треба нагласити да би, без правног регулисања, ове мјере могле постати средство инструментализације кривичног поступка, па је законско одређивање тих мјера јемство и њихове ограничене примјене. Ипак, анализирањем услова за њихову примјену, може се закључити да се те мјере могу релативно широко примјењивати. Тај закључак темељимо најприје на одредби члана 116 став 1 ЗКПБиХ, по којој се посебне истражне радње могу одредити “ако се на други начин не могу прибавити докази или би њихово прибављање било скопчано с несразмјерним тешкоћама.”

Затим, упркос могућности примјене посебних истражних радњи искључиво поводом најтежих кривичних дјела, за њихову је примјену довољно постојање основа сумње о извршењу таквог дјела од одређеног лица (члан 116 став 1). Значајно је навести да се законским одредбама не одређује начин провођења тих радњи, већ само услов за њихово провођење. То омогућује полицијском органу да ако добије и кад добије налог судије за претходни поступак, споменуте радње спроведе на начин који ће у конкретном случају дати најбоље резултате.

Из одредаба закона видљиво је да улога судије за претходни поступак није ограничена само на давање наредбе. Да он има и одређену контролну улогу, видљиво је из одредбе којом је предвиђено да “мора писменом наредбом, без одлагања, обуставити извршење предузетих радњи ако су престали разлози због којих су радње одређене” (члан 118 став 5). Контролна улога произилази и из одредбе према којој “судија за претходни поступак на основу писаног извјештаја тужиоца провјерава је ли поступљено по његовој наредби” (члан 119 став 1). Закон прописује исте услове примјене посебних истражних радњи у складу с постулатима правне државе. Поштује, при томе, начело законске одређености захвата у основна права грађана на тај начин што примјену тих прикривених радњи веже за кривична дјела набројана у члану 117: (1) против интегритета Босне и Херцеговине, (2) против човјечности и вриједности заштићених међународним правом, (3) тероризма и (4) за дјела за која се према КЗБиХ може изрећи казна затвора најмање три године или тежа казна.

1 Члан 8 ЕКЉП прописује да «свако има право на поштовање приватног и породичног живота, дома и преписке», а с тим у вези, «јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је то неопходно у демократском друштву, у интересу националне безбједности, јавне безбједности или економске добробити државе, спречавања нереда или извршења кривичних дјела, заштите здравља и морала или заштите права и слобода других (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as amended by Protocols No. 11 and No. 14).

Посебне истражне радње могу се одредити само ако се на други начин не могу прибавити докази или би њихово прибављање било скопчано с несразмјерним тешкоћама. То представља материјалноправни услов за ограничење основног права на неповредивост личног или породичог живота, односно придржавање начела супсидијарности приликом одређивања примјене тих посебних радњи које неће бити дозвољене ако би се њихова сврха могла постићи другим, блажим мјерама и радњама прописаним законом.²

Формални услов за предузимање посебних истражних радњи јесте постојање одговарајуће одлуке суда којој претходи иницијатива надлежног органа. Након што то оцијени потребним, тужилац даје образложени приједлог судији за претходни поступак ради примјене неке од посебних истражних радњи, а судија у случају прихватања приједлога – доноси наредбу о примјени посебне истражне радње над тачно одређеним лицима за која постоје основи сумње да су учиниоци или учесници у тачно одређеном “каталожком” кривичном дјелу. Наредбу судије за претходни поступак за примјену посебне истражне радње извршавају полицијски органи стручно оспособљени за њену примјену.

Посебне услове за примјену посебних истражних радњи налазимо у одредбама по којима се примјена радњи тајног надзора и техничког снимања телекомуникација може, само под већ описаним условима, проширити с учиниоца на трећа лица, али само изузетно – ако постоје основи сумње да учиниоцу или од учиниоца преносе информације у вези са кривичним дјелом, односно да се учинилац служи њиховим средством комуникација. Поред тога, при извршењу посебних истражних радњи прикривеног истражитеља и информатора и симулираног откупа предмета и симулираног давања поткупнине, полицијски органи или друга лица не смију предузимати активности које представљају подстрекавање на извршење кривичног дјела (Симовић, 2005).

Ако се има у виду осјетљивост посебних истражних радњи, нарочито у односу на могућност угрожавања људских слобода и права и достојанства личности, сасвим је разумљиво што ЗКП регулише трајање ових радњи, што указује на потребу да се у том временском року заврши оперативна дјелатност и прикупе потребни докази.

2 Начело супсидијарности је уско повезано и с начелом сразмјерности – то значи да се ове радње неће примјењивати ни код “каталожких” кривичних дјела ако се за конкретне облике инкриминисаног (кажњивог) понашања могу изрећи благе казне, приликом чега би наступио несразмјер између тежине самог кривичног дјела и интензитета захвата у људска права и слободу приликом прикупљања доказа који упућују на постојање тог дјела и учиниоца. Ова начела су, у одређеној мјери, заступљена и код тајног прикупљања информација с обзиром да пријетње по безбједност БиХ имају одређену тежину, а тражене информације се не могу прикупити у потребном периоду ни на један други начин (путем људских извора, отворених извора, сарадње и сл.).

Надзор и техничко снимање телекомуникација; приступ компјутерским системима и компјутерско сравњење података; надзор и техничко снимање просторија; тајно праћење и техничко снимање лица, транспортних средстава и предмета који стоје у вези са њима и надзирани превоз и испорука предмета кривичног дјела, одобравају се у трајању од мјесец дана, а из посебно важних разлога могу се, на образложени приједлог тужиоца, продужити за још мјесец дана, с тим да надзор и техничко снимање телекомуникација, приступ компјутерским системима и компјутерско сравњење података и надзор и техничко снимање просторија, могу трајати укупно шест мјесеци, а тајно праћење и техничко снимање лица, транспортних средстава и предмета који стоје у вези са њима и надзирани превоз и испорука предмета кривичног дјела укупно најдуже три мјесеца.

Симулирани и контролисани откуп предмета и симулирано давање поткупнине одобрава се само у односу на једнократан акт, а захтјев за сваку наредну радњу против истог лица мора садржавати разлоге који оправдавају њену употребу. Како се из претходног може констатовати, ЗКП није одредио вријеме у којем се може користити прикривени истражитељу циљу откривања кривичних дјела, учинилаца и обезбјеђења доказа. То наводи на закључак да се прикривени истражитељ може користити док постоји оперативна потреба, под условом да су испуњени процесни услови за његово коришћење (Матијевић, Митровић, 2011).

Што се тиче мјера тајног прикупљања информација³, оне су

3 Агенција у свом раду користи све оне методе прикупљања информација које су на одређен начин сличне посебним истражним радњама, а то су, прије свега, методе прикупљања обавјештајних података из људских извора, односно *Human Intelligence* – HUMINT, тј. тајно прикупљање обавјештајних информација помоћу агената (*clandestine collections by agents*). Обавјештајна мрежа је најосновније и најбитније средство у благовременом откривању и утврђивању најтежих облика криминалитета. У том контексту обавјештајно-безбједносне агенције стварају мрежу тајних извора података, односно успостављају тајне контакте са физичким лицима како би благовремено прикупиле обавјештајна сазнања, односно податке и информације из којих се могу сазнати намјере и планови противника, његови потенцијални и витални интереси. Прикупљање обавјештајних сазнања из отворених извора, односно *Open Source Intelligence* – OSINT, подразумијева коришћење медија, Интернета и сл., а у обавјештајном циклусу се користи као средство за обезбјеђивање шире слике, ситуације или обавјештајно интересантног догађаја. Информације из отворених извора често могу бити комбиноване с класификованим информацијама како би се исте додатно провјериле. Технички метод, односно *Technical Intelligence* – TECHINT, прије свега, подразумијева пресретање електронских сигнала од противника, односно обавјештајно-безбједносних мета, и то разбијањем шифри ако је информација шифрована. Циљна подручја су телефони, телефакси и друге врсте система за електронско преношење. Једна од мјера је и тајно праћење лица а састоји се у слијеђењу кретања безбједносно интересантне особе чију активност треба установити, као и надзор и техничко снимање просторија. Метод сарадње подразумијева разноврсне облике институционалне сарадње Агенције са домаћим и страним безбједносним и другим одговарајућим службама.

Идентификација лица у поступку издавања личних докумената

наведене у глави VIII Закона о обавјештајно-безбједносној агенцији Босне и Херцеговине. Праћење на мјестима која немају јавни карактер, праћење комуникација путем телекомуникацијских и других облика електронских уређаја, као и претрес имовине без пристанка власника или лица које привремено заузима ту имовину, може се вршити само у случајевима за које је добивено претходно овлаштење од председника Суда Босне и Херцеговине или судије Суда Босне и Херцеговине којег је одредио председник Суда Босне и Херцеговине. Уколико генерални директор има основане разлоге да сматра да су мјере праћења и претреса из овог дијела потребне Агенцији како би могла провести истраживање о пријетњи по безбједност Босне и Херцеговине, генерални директор упућује писмени захтјев судији за добивање одобрења за таква праћења и претресе.

Сви такви захтјеви морају садржавати сљедеће: Врсту комуникације за коју се предлаже употреба мјера прислушкивања, врсту информација, евиденција, докумената или ствари које су предложене за прикупљање, и средства која ће у ту сврху бити употријебљена; Име лица или особа које су предложене као предмет праћења или претреса; Општи опис мјеста или мјеста која се предлажу за вршење праћења или претреса, уколико је могуће дати општи опис таквог мјеста; Информацију којом се образлаже оправданост примјене мјера праћења или претреса, како би омогућила Агенцији да проведе истраживање о пријетњама по безбједност Босне и Херцеговине; Изјаву да се тражене информације не могу прикупити у потребном периоду ни на један други начин; Рок не дужи од 60 дана на који се тражи важење налога; У оправданим случајевима, судија може продужити важност налога на додатне периоде од по 30 дана уколико је увјерен да је налог и даље потребан; Информацију о свим ранијим захтјевима који су поднесени у вези са лицима или мјестом које је предмет праћења или претреса, датум када је захтјев поднесен, име судије коме је упућен и одлуку судије о том захтјеву. Судија доноси одлуку у року од 48 часова након подношења захтјева и није могуће уложити жалбу против ове одлуке. Изузетно, употребу ових мјера може одобрити генерални директор, уз сагласност председавајућег Савјета министара, уколико би одгађање проузроковало непоправљиву штету по безбједност БиХ. О предузетим мјерама мора одмах обавијестити судију, који предузима одговарајуће мјере како би потврдио одобрење или обуставио прикупљање информација. Предузећа која обављају пренос података дужна су да Агенцији омогуће спровођење одобрених радњи. Грађанин Босне и Херцеговине који је био предмет праћења или прислушкивања, треба по окончању праћења или прислушкивања да буде обавијештен о предузетим мјерама, осим ако би таква информација могла угрозити окончање задатака Агенције или окончање поступка пред надлежним органима. Тајно прикупљање података се одмах

обуставља: када је остварен циљ који је постављен у налогу; када се из њихове даље употребе не очекују додатни резултати; када је постављени рок за завршетак истекао без продужавања; или када је тајно прикупљање података незаконито из било ког разлога. Генерални директор осигурава да се подаци који су прикупљени на начин који није у складу с овим законом одмах униште. У таквим случајевима, генерални директор ће о томе обавијестити председавајућег Савјета министара и главног инспектора и покренути дисциплински поступак против оног који је поступио супротно закону (Ђукић, 2012: 124).

Евидентна је сличност мјера тајног прикупљања информација и посебних истражних радњи, пошто и једне и друге на одређен начин задиру у сегмент људских права и основних слобода. Примјену и једних и других одобрава Суд⁴, с тим што мјере тајног прикупљања информација одобрава председник Суда Босне и Херцеговине или судија Суда Босне и Херцеговине којег је одредио председник Суда БиХ, док посебне истражне радње одобрава судија за претходни поступак, а на основу образложеног приједлога тужиоца. Из наведеног је видљиво да код примјене мјера тајног прикупљања информација не учествује тужилац као државни орган задужен за откривање и гоњење учинилаца кривичних дјела, па с тим у вези ни прикупљени подаци којим се бави Обавјештајно-безбједносна агенција нису у функцији кривичног поступка већ заштите безбједности државе⁵, а при садашњим законским рјешењима имају само снагу обавјештења, али не и доказа⁶. Наиме, законска одредба о коришћењу доказа прибављених посебним радњама прописује да се техничке снимке, исправе и предмети прибављени под условима и на начин прописан Законом о кривичном поступку могу користити као доказ у кривичном поступку. С тим у вези, ЗКП ни у једном сегменту

4 Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији БиХ не садржи експлицитну законску одредбу о контролној улози Суда код примјене мјера, односно разлога и резултата тајног прикупљања информација.

5 Безбједност државе је израз њене одбрамбене способности да заштити највише државне и националне вриједности, интересе и циљеве. Ријеч је о активности преко које се, на правним и политичким основама, организује спровођење мјера и функционисање државе ради заштите њене независности, суверенитета, интегритета, уставом утврђеног поретка и личне и имовинске сигурности грађана.

6 Именица «доказ» подразумева – непобитну чињеницу, сигуран податак или документ истинитости нечега, а глагол «доказати», сходно томе, значи – потврдити истинитост, тачност нечега (чињеницама, наводима, документима и сл.), односно доказима увјерити, убиједити некога у нешто. Радње доказивања су оне радње које суд врши да би формирао своје убјеђење о постојању или непостојању чињеница које могу бити од утицаја на његову одлуку. Овдје је ријеч о доказу у формалном смислу, који се поклапа с доказним поступањем. Доказ у материјалном смислу је сваки доказни основ или разлог садржан у одређеном доказном средству који говори о истинитости неке чињенице важне за поступак. О доказима и доказивању уопште (Симовић, 2005).

не третира Агенцију као учесника кривичног поступка, нити њене припаднике као овлашћена службена лица, тако да се ни мјере тајног прикупљања информација не могу третирати – користити као доказ у кривичном поступку (Šikman, Đukić, 2014: 178).

Треба имати у виду и да се при примјени мјере тајног прикупљања информација, односно посебних истражних радњи, надлежности наведених субјеката понекад могу преплитати, и то због идентичних пријетњи безбједности, тј. истих носилаца.⁷ Међутим, сврха прикупљања података је различита и управо то чини законско регулисање материје посебних истражних радњи за потребе судских поступака знатно отежаним у односу на мјере тајног прикупљања информација за потребе безбједности државе.⁸

Правило да обавјештајно-безбједносне службе не располажу репресивним овлашћењима афирмисало се као својеврсни демократски стандард.⁹ Свеобухватна обавјештајно-безбједносна активност повезана је тајношћу као основним принципом рада, што на одређен начин имплицира и да евентуалне злоупотребе или прекорачења надлежности приликом примјене мјера тајног прикупљања информација могу остати недоступни јавности или оперативно третираним лицима, па она не могу ни затражити одређену правну заштиту.

Из тог разлога потребно је стриктно поштовање начела законитости од стране агенције, као и континуирано надзирање њеног рада од стране надлежних субјеката (првенствено извршне и законодавне власти, али и кроз сегмент унутрашње контроле). Сасвим је другачије код случајева евентуалног прекорачења овлашћења приликом примјене посебних истражних радњи од стране полицијских органа, гдје је оштећено лице упознато с повредама нанесеним на основу учешћа у поступцима (нпр. противправног лишења слободе, незаконитог претреса, изнуђивања исказа и др.) или на основу расположиве документације (нпр. одређене потврде, записници и сл.).

7 Могућа преплитања приликом вршења оперативних активности над заједничким метама обавјештајног/оперативног интереса треба настојати рјешавати кроз међусобну координацију и размјену података уз поштовање начела конспиративности и ефикасности, а избјегавати, понекад, непотребан паралелизам у раду.

8 Словеначки суд је крајем 2012. године ослободио већину од 17 оптужених у склопу операције Балкански ратник, за које је тужилаштво тврдило да су били чланови наркокартела Дарка Шарића, јер је закључио да докази прикупљени у Србији нису у складу са словеначким законима, с обзиром на то да је у Србији прислушкивање проводила обавјештајна агенција БИА, док је у Словенији за то задужена полиција.

9 Безбједносно-обавјештајне агенције у Словенији, Хрватској, Црној Гори и Србији (изузев дијела припадника који су унутар посебних организационих јединица), те у већини других земаља, организационо су издвојене изван система државне репресије и не спадају под дефиницију полицијских органа, односно учесника кривичног поступка.

Сљедствено томе, подаци који су прикупљени за потребе полицијских органа углавном постају доступни и изложени контроли органа тужилаштва и суда, као и оптуженог лица, а послије окончања судског процеса не би требало да постоји ни потреба за даљим чувањем таквих података као тајних, док се подаци прикупљени од стране обавјештајно-безбједносних агенција рјеђе просљеђују тужилаштву и судовима, а чешће остају похрањени у архивама агенција (Милосављевић, 2008: 60).

Табела 1. Корелација, сличности и разлике посебних истражних радњи и мјера тајног прикупљања информација

Степен тајности	Закон о кривичном поступку	Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији
Степен тајности	Посебне истражне радње чл. 116	Мјере тајног прикупљања информација чл. 76, 77. и 78.
<p>а</p> <p>б</p> <p>в</p> <p>г</p> <p>д</p>	<p>- надзор и контрола саобраћаја;</p> <p>- надзор и контрола саобраћаја у ваздуху;</p> <p>- надзор и контрола саобраћаја на путевима;</p> <p>- надзор и контрола саобраћаја у области саобраћаја;</p> <p>- тајна контрола и контрола саобраћаја у области саобраћаја;</p> <p>- надзор и контрола саобраћаја у области саобраћаја;</p> <p>- надзор и контрола саобраћаја у области саобраћаја;</p> <p>- надзор и контрола саобраћаја у области саобраћаја;</p> <p>- надзор и контрола саобраћаја у области саобраћаја;</p>	<p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p> <p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p> <p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p> <p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p> <p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p> <p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p> <p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p> <p>- контрола саобраћаја који укључује јавни саобраћај;</p>

Идентификација лица у поступку издавања личних докумената

	<p>лична документација, лична карта и пасош у процесу издавања, криминалне досије,</p>		<p>- криминална информација издати у тешким случајима на криминалне облике злочина безбједности процес; - установама криминалистички и филозофски линије; - установама и криминална информација; - криминална облика криминалистички облици које се у процесу филозофски информација криминална линије; криминална и криминална облика криминалиста на линије линије у линије и филозофски облици које се линије линије, линије и линије криминална криминална процесу криминална линије; - криминална и криминална процесу криминална ризик криминална линије линије; - криминална линије линије линије линије линије у линије линије и линије у линије линије линије; - линије криминална линије линије линије линије-линије.</p>
<p align="center">Сврха употребе</p>	<p>Сврха употребе докумената које се не могу користити за линије криминалиста или се линије криминалиста линије линије и линије линије линије;</p>		<p align="center">Криминална и криминална линије линије Босни и Херцеговини</p>

Извор: Обрада аутора

ЗАКЉУЧАК

Многе државе суочене са тешким пријетњама безбједности приступиле су планирању и примјени нових стратегија како би се што ефикасније супротставиле тешким облицима криминалитета. Признавањем потребе да се у супротстављању тешким облицима

угрожавања безбједности морају користити одређене специфичне методе, које нису свакодневне и уобичајне код “конвенционалног” криминала, установљен је један скуп мјера које се најчешће називају специјалним истражним техникама. Такве технике, прије свега, карактерише тајност дјеловања и давање ширих овлашћења полицији, органима правосуђа, односно обавјештајно-безбједносним и војним службама безбједности. Примјеном посебних овлашћења (специјалних истражних техника) привремено се ограничавају зајамчена права и слобода грађана, нарочито право на приватност па правила и процедуре примјене, контроле и надзора морају бити прецизно и јасно законски формулисана како би се евентуална злоупотреба посебних овлашћења свела на најмању могућу мјеру. Сви субјекти система безбједности који примјењују посебна овлашћења, као и цјелокупна јавност, у значајнијем обиму требају бити упознати с примјеном посебних овлашћења, односно заштитним механизмима од евентуалних злоупотреба (штитећи том приликом тајне податке, изворе и сл.), како начела легалитета и судског надзора, а посебно супсидијарности и сразмјерности не би била само декларативно прописана, а у пракси занемаривана и без адекватног значаја. Далеко већи значај треба дати самом поступку контроле и њеним резултатима, а у том контексту контролним и надзорним субјектним структурама, односно унутрашњим и спољним субјектима задуженим за вршење надзора и њиховим потребним квалификацијама, с обзиром на то да је примјена посебних овлашћења (специјалних истражних техника) комплексна, специфична, тајновита, а њени резултати врло мало или готово нимало доступни јавности. Унапређење система посебних овлашћења може се постићи и формирањем заједничких тимова, односно координацијом између различитих субјеката система безбједности приликом примјене специјалних истражних техника како би се избјегло непотребно дуплирање оперативних и других техничких капацитета, изузев у ситуацијама када интереси јавне или државне безбједности захтијевају самостално функционисање појединих субјеката.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђукић, С. (2012) *Организација, дужности и задаци Обавјештајно-безбједносне агенције Босне и Херцеговине у супротстављању тероризму и организованом криминалитету*. Магистарски рад. Бања Лука: Факултет правних наука.
- Матијевић, М., Митровић, Д. (2011). *Криминалистика оператива*. Бања Лука: Интернационална асоцијација криминалиста.
- Милосављевић, Б. (2008). *Овлашћења полиције и других државних*

Идентификација лица у поступку издавања личних докумената

- органа за тајно прикупљање података: домаћи прописи и европски стандарди, Београд: *Демократски надзор над применом посебних овлашћења – зборник радова*. Центар за цивилно-војне односе.
- Милошевић, М. (2007). Посебне доказне радње којима се задире у право на приватност – позитивноправни и упоредноправни аспект. *Безбедност, Министарство унутрашњих послова Републике Србије*.
- Симовић, М. (2005). *Практични коментар Закона о кривичном поступку*. Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.
- Симовић, М. (2005). *Кривично процесно право – увод и општи дио*. Бихаћ.
- Sikman, M., Đukić, S. (2014). Challenges to Using Intelligence in Law Enforcement and Judicial Processes in Bosnia and Herzegovina, Ljubljana, *Intelligence and Combating Terrorism – New Paradigm and Future Challenges (editorial Denis Čaleta, Paul Shemella)*, Institute for Corporative Security studies.
- Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији Босне и Херцеговине, *Службени гласник БиХ*, број 12/04, 22/04 и 56/06.
- Закон о Безбедносно-информативној агенцији Републике Србије, *Службени гласник РС*, број 42/02 и 111/09.
- Закон о Агенцији за националну безбједност Црне Горе, *Службени лист РЦГ*, број 28/05, 86/09 и 20/11.
- Закон о сигурносно-обавјештајном саставу Републике Хрватске, *Народне новине РХ*, број 79/06.
- Закон о Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji, *Uradni list RS*, št. 81/06.
- Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, број 03/03, 32/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/07, 93/09, 72/13.
- Закон о кривичном поступку Републике Српске, *Службени гласник РС*, број 100/09, 53/12, 111/04, 115/04.
- Закон о кривичном поступку Федерације БиХ, *Службене новине ФБиХ*, број 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13.
- Закон о кривичном поступку Брчко дистрикта БиХ, *Службени гласник Брчко дистрикта БиХ*, број 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09, 9/13.
- Законик о кривичном поступку Републике Србије, *Службени гласник РС*, број 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.
- Закон о казненом поступку Републике Хрватске, *Народне новине*, број 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13 и 145/13.
- Закон за кривичната постапка, *Службен весник на Р. Македонија*, број 15/97, 44/02, 74/04, 83/08.
- Законик о кривичном поступку Црне Горе, *Службени лист ЦГ*, број 57/09, 49/10.
- Закон о kazenskem postopku Slovenije, *Uradni list RS*, št. 32/07, 102/07,

21/08, 23/08, 65/08, 68/08, 109/09, 29/10.

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as amended by Protocols No. 11 and No. 14. <http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/005.htm>.

CORRELATIONS OF SIMILARITIES AND DIFFERENCES OF SPECIAL INVESTIGATIVE ACTIONS AND SECRET INFORMATION GATHERING

Sinisa Djukic, PhD*

Abstract: Classic methods of investigative actions and proving of serious criminal offenses through regular criminal proceedings have over time become ineffective and insufficient, so it was necessary to their amendments and replacements of the newer methods and techniques- so – called special investigative techniques. Essentially, special investigative techniques are characterized by secrecy action, giving broader powers to the police, to the judiciary and to intelligence agencies, considering that their broader powers allow also and temporarily limiting constitutional rights and freedom of citizens. The primary objective of the application of special investigative techniques by the police and the judiciary is documentation , the prosecution of cases and collection of valid evidence for criminal proceedings regarding the preparation or criminal acts already committed (post delictum). On the other hand, the purpose of applying actions of secret data collection by the intelligence agencies, in most of the cases, is related to (ante delictum) protection of the state security(national security), respectively global security, so those gathered data are not in function of criminal proceeding but protection of state security.

Keywords: special investigative techniques, special investigative actions, measures of secretly gathering informations.

* High Business Technical School Doboј; email: djukic-bs@blic.net.